

Eylem ŞAHİN CANKURTARAN

1998 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda 1998-2003 arasında uzmanlık eğitimini aldı. 2003 yılından itibaren Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde uzman hekim olarak çalıştı. Burada geriyatrik psikiyatri polikliniğini kurdu ve sorumlu hekim olarak çalıştı. Ankara'da devlete ait huzurevi ve bakımevlerinde konsültan psikiyatri hekimi olarak yaklaşık 10 yıl gönüllü çalıştı. 2008 yılında psikiyatri doçenti ünvanını aldı. 2013-2015 yılları arasında Dışkapı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde eğitim görevlisi olarak çalıştı. 2015 yılından itibaren serbest hekim olarak muayehanesinde çalışmaktadır. Akademik ve klinik ilgi alanları geriyatrik psikiyatri, psiko-onkoloji, konsültasyon-liyezon psikiyatrisi ve bilişsel davranışçı terapidir.

Işın BARAL KULAKSIZOĞLU

Prof. Dr. Işın Baral Kulaksızoğlu 1966 doğumlu olup ilk, orta ve lise eğitimini Konya'da tamamladı. 1990 yılında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1996 yılında İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'ndan uzman, 1999 yılında aynı bölümde Doçent ve 2004 yılında da Profesör ünvanını aldı. İ.Ü. Psikiyatri Anabilim Dalı Yaşlılık Psikiyatrisi birim kuruculuğu, Türkiye Alzheimer Derneği Başkanlığı, Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi editörlüğü, Türkiye Psikiyatri Derneği Geriyatrik Psikiyatri Çalışma Grubu Başkanlığı gibi çeşitli görevlerde bulundu. Geriyatri alanında bakanlıklar, Türk ve yabancı kurum ve kuruluşlar ile ilaç firmaları için danışmanlık ve eğitim hizmetleri vermiştir. Nöropsikiyatri ve geropsikiyatri başlıca ilgi alanlarıdır.

© 2020 Türkiye Psikiyatri Derneği (Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında Türkiye Psikiyatri Derneği'nin yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.)

ISBN: 978-605-81674-9-0

1. Baskı: Kasım 2020, Ankara

Baskı Adedi: 1000

Kitap Yayın Yönetmenleri

Eylem ŞAHİN CANKURTARAN

Işın BARAL KULAKSIZOĞLU

TPD Yayıncılık Kurulu Adına Kitap Sorumlusu

Ersin UYGUN

Yayın Hizmetleri

BAYT Bilimsel Araştırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. Şti.,

Ziya Gökalp Cad. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara

Tel: (0312) 431 30 62

www.bayt.com.tr

Baskı:

Miki Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Matbaacılar Sanayi Sitesi

1516/1 Sokak, No: 27, Yenimahalle, Ankara

Tel (0312) 395 21 28

TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ
GERİYATRİK PSİKİYATRİ ÇALIŞMA BİRİMİ

Geriyatrik Psikiyatri

Temel Kitap

Kitap Yayın Yönetmenleri

Eylem ŞAHİN CANKURTARAN

Işın BARAL KULAKSIZOĞLU

Çalışma Birimleri Dizisi – No: 29

İçindekiler

Yazarlar	viii
Sunuş	ix
Önyazı	x
1.1. Yaşlanma ve Geriyatri	3
<i>Rana TUNA DOĞRUL, Mustafa CANKURTARAN</i>	
1.2. Yaşlılarda Psikiyatrik Değerlendirme	19
<i>Erguvan Tuğba ÖZEL KIZIL</i>	
1.3. Yaşlılarda Nöropsikolojik Değerlendirme	29
<i>Gülbarar BAŞTUĞ, Erguvan Tuğba ÖZEL KIZIL</i>	
1.4. Yaşlılarda Psikiyatrik Bozuklukların Epidemiyolojisi	45
<i>Rifat Serav İLHAN, Erguvan Tuğba ÖZEL KIZIL</i>	
2. Yaşlılıkta Deliryum.....	59
<i>Berker DUMAN</i>	
3.1. Alzheimer Hastalığı	75
<i>Özlem ERDEN AKİ</i>	
3.2. Alzheimer Hastalığı'nın Tedavisi	95
<i>Özlem ERDEN AKİ</i>	
3.3. Demansa Bağlı Davranışsal ve Psikolojik Belirtiler ve Tedavisi.....	105
<i>Elçin ÖZÇELİK EROĞLU, Özlem ERDEN AKİ</i>	
3.4. Frontotemporal Demanslar	123
<i>Yavuz AYHAN</i>	
3.5. Parkinson Hastalığı Demansı ve Lewy Cisimcikli Demans.....	139
<i>Seda KİBAROĞLU</i>	
3.6. Vasküler Demans, Geri Dönüşümlü Demanslar ve Diğer Demans Türler	157
<i>Eda DERLE ÇİFTÇİ</i>	
4.1. Yaşlılıkta Depresif Bozukluklar ve Tedavileri.....	175
<i>Yusuf SİVRİOĞLU, Sibel ÇAKIR</i>	
4.2. Yaşlılıkta Bipolar Bozukluklar ve Tedavileri	197
<i>Sibel ÇAKIR</i>	
5.1. Yaşlılıkta Şizofreni ve Tedavisi	211
<i>Aykut KARAHAN, Ahmet TİRYAKİ</i>	
5.2. Çok Geç Başlangıçlı Şizofreni Benzeri Psikoz.....	233
<i>Filiz CİVİL ARSLAN</i>	
5.3. Yaşlılıkta Sanrılı Bozukluk	243
<i>Demet SAĞLAM AYKUT</i>	

6.1. Yaşlılıkta Anksiyete Bozuklukları	255
<i>Ümüt ALTUNÖZ, İhsan AKSOY</i>	
6.2. Obsesif Kompulsif Bozukluk ve İlişkili Bozukluklar	271
<i>Yasemin HOŞGÖREN ALICI</i>	
6.3. Yaşlılıkta Somatoform Bozukluklar	287
<i>Serdar Süleyman CAN, Fatma ARKAZ</i>	
7. Yaşlılarda Uyku Bozuklukları	299
<i>Bilgen BİÇER KANAT</i>	
8. Yaşlılıkta Cinsel İşlev ve Bozuklukları	319
<i>Hayriye BAYKAN</i>	
9. Yaşlılıkta Alkol ve Madde Bağımlılığı	333
<i>Abmet KOKURCAN</i>	
10. Yaşlılarda Yas	355
<i>Bilge BİLGİN KAPUCU</i>	
11.1. Yaşlılarda Psikofarmakoterapi	369
<i>Gökçen GÖNEN, Semra ULUSAY KAYMAK</i>	
11.2. Yaşlılarda Kullanılan Antidepresan İlaçlar	377
<i>Gökçen GÖNEN, Semra ULUSOY KAYMAK</i>	
11.3. Yaşlılarda Kullanılan Antipsikotikler ve Duygudurum Düzenleyiciler	395
<i>Gökçen GÖNEN, Semra ULUSAY KAYMAK</i>	
11.4. Yaşlılıkta Somatik Tedaviler	413
<i>Evrım ÖZKORUMAK KARAGÜZEL</i>	
12. Yaşlılarda İstismar ve İhmal	427
<i>Gülfızar SÖZERİ VARMA</i>	
13. Geriatrik Olgularda Adli Tıbbi Yaklaşım	443
<i>Birgül TÜZÜN, M. Şevki SÖZEN</i>	
KONU DİZİNİ	457

Yazarlar

Rana Tuna Doğrul, Uzm. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Geriyatri Bilim Dalı

Mustafa Cankurtaran, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Geriyatri Bilim Dalı

Erguvan Tuğba Özel Kızıl, Uzm. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Yaşlılık Psikiyatrisi Birimi

Gülbahar Baştuğ, Psk.

Ankara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Rifat Serav İlhan, Uzm. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Berker Duman, Öğr. Gör. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konsültasyon-Liyezon Psikiyatrisi Bilim Dalı

Özlem Erden Aki, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Elçin Özçelik Eroğlu, Uzm. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Yavuz Ayhan, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Seda Kibaroğlu, Uzm. Dr.

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı

Eda Derle Çiftçi, Dr.

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı

Yusuf Sivrioğlu, Prof. Dr.

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa

Sibel Çakır, Prof. Dr.

Özel Fransız Lape Hastanesi Tıbbi Direktörü, İstanbul

Aykut Karahan, Dr. Öğr. Üyesi

KTÜ Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Ahmet Tiryaki, Prof. Dr.

İstanbul Aydın Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Filiz Civil Arslan, Doç. Dr.

KTÜ Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Demet Sağlam Aykut, Doç. Dr.

KTÜ Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Eylem Şahin Cankurtaran, Uzm. Dr.

Serbest Hekim, Ankara

Umut Altunöz, Uzm. Dr.

Klinikum Region Hannover, Wunstorf Psikiyatri Hastanesi, Genel Psikiyatri ve Psikoterapi Bölümü, Wunstorf, Almanya

İhsan Aksoy, Uzm. Dr.

Etilik Zübeyde Hanım Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü, Ankara

Yasemin Hoşgören Alıcı, Uzm. Dr

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Serdar Süleyman Can, Doç. Dr.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Fatma Arkaz, Uzm. Dr.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Bilgen Biçer Kanat, Uzm. Dr.

Serbest Hekim, Bursa

Hayriye Baykan, Doç. Dr.

Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Ahmet Kokurcan, Uzm. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği

Bilge Bilgin Kapucu, Uzm. Dr.

Ankara Özel Korum Hastanesi

Gökçen Gönen, Uzm. Dr.

Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği

Semra Ulusay Kaymak, Prof. Dr.

Ankara Şehir Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği

Evrin Özkorumak Karagüzel, Doç. Dr.

KTÜ Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Trabzon

Gülfizar Sözeri Varma, Prof. Dr.

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Denizli

Birgül Tüzün, Uzm. Dr.

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

M. Şevki Sözen, Prof. Dr.

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

Sunuş

Dünya genelinde yaşam standartlarının iyileşmesi insan ömrünün uzamasına ve yaşlı nüfusun artmasına neden oluyor. Bu artış, günlük pratiğimizde geriyatrik ruhsal hastalıklarla daha sık karşılaşmamıza yol açıyor. Geriyatrik popülasyon, gerek fizyolojik yapılarında ortaya çıkan değişiklikler gerekse psikososyal etmenler açısından farklılıklar arz ediyor. Bu farklılıklar, bu grupta ortaya çıkan ruhsal hastalıkların değerlendirilmesi ve tanısında, uygulanacak tedavilerin seçimi ve izlem aşamasında özelleşmiş bir yaklaşım gerektiriyor.

Bu gereklilikten yola çıkılarak Türkiye Psikiyatri Derneği Sürekli Eğitim/Sürekli Mesleki Gelişim Dergisi Psikiyatride Güncel'in Yaşlılık ve Psikiyatri-Tanı-Sağaltım ile Demans sayıları hazırlandı. Bu sayıların büyük ilgi görüp hızla tükenmesi, aynı alanda daha kapsamlı ve güncellenmiş bir kitap çıkarılması ihtiyacını ortaya koydu. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayıncılık Kurulu'nun talebiyle Geriyatrik Psikiyatri Çalışma Birimi tarafından hazırlanan Geriyatrik Psikiyatri Temel Kitap'ı, bu ihtiyacın bir ürünüdür.

On üç ana başlık halinde hazırlanan kitap, hem teorik hem de kliniğe yönelik pratik bilgiler açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Geriyatrik popülasyonda görülen ruhsal hastalıkların değerlendirilme, tanı ve tedavi süreçleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu grupta, ayrı bir önem arz etmesi nedeniyle farmakolojik ve somatik tedaviler farklı bir başlık altında ayrıca sunulmuş; yas, istismar ve ihmal ile adli yaklaşımlar gibi önemli konular göz ardı edilmemiştir.

Büyük bir emek ve özveriyle hazırlanan bu kapsamlı kitabın tüm meslektaşlarıma faydalı olmasını diliyorum, başta kitap yayın yönetmenleri olmak üzere tüm yazarlara Türkiye Psikiyatri Derneği Yayıncılık Kurulu adına şükranlarımı sunuyorum.

Bilim, Etik ve Dayanışma ile.

Ebru Aldemir

Türkiye Psikiyatri Derneği Yayıncılık Kurulu Başkanı

Önyazı

Sevgili Meslektaşlarımız,

Ülkemiz giderek yaşlanmaktadır.; 1990 yılında 65 yaş üstü nüfus oranı %4,3 iken 2018'de bu oran % 8,7'ye yükselmiştir ve 2025 yılında beklenen yaşlı nüfus oranı ise %11'dir. Türkiye'de 2018 yılında yaşam süresi 78 yıl iken, 2025'te beklenen yaşam süresi 79,6 yıldır. Bu bilgi bize dünyada da olduğu gibi ülkemizde yaşlılara yönelik hizmet ve bakım gereksinimlerinin artacağını gösteriyor

Yaşlılık dönemi bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik birçok değişime maruz kaldığı bir süreçtir. Geriatri, yaşlılarda sağlık sorunlarının önlenmesi, teşhisi ve tedavisi; yaşlı sağlığını etkileyen dış sistemler ve koşullar gibi tüm yaşlanma süreci ile ilgilenen tıp alanıdır. Değişen bu demografik yapıyla beraber, dünyada ve ülkemizde geriatrik sendromlar ve yaşlılarda görülen psikiyatrik bozuklukların da artması söz konusu olacaktır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 60 yaş ve üzerindeki yaşlı nüfusun yaklaşık %15'inin psikiyatrik bir bozukluk yaşadığı bildirilmiştir. Yaşlanan bireylerde tıpkı çocukluk çağında olduğu gibi yaşa özel hastalıklar da ortaya çıkmakta gerek teşhis yöntemleri gerekse tedavi genel psikiyatrik yaklaşımdan farklılıklar içermektedir

Yukardaki bilgiler ışığında, psikiyatri uzmanları için ve psikiyatri uzmanlık eğitimi sürecinde, geriatrik psikiyatrinin giderek artan şekilde önem kazanacağı açıktır. Bu konuda Türkiye Psikiyatri Derneğinin yaptığı bir araştırmada; psikiyatri asistanlarının, uzmanlık eğitiminde eksik gördükleri alanların en başında geriatrik psikiyatri geldiği ortaya çıkmıştır.

TPD Geriatrik Psikiyatri Çalışma Birimi olarak, Türkçe yazılmış bir temel kaynak kitap eksikliğini gidermek amacıyla bu kitabı ortaya çıkardık. 29 bölüm ve 33 yazar tarafından yazılan, yaklaşık 460 sayfalık bu kitabın geriatrik psikiyatri alanında, Türkiye'de, özellikle uzmanlık eğitimi sırasında ve tabii ki sonrasında da okunabilecek bir temel başucu kitabı olmasını temenni ediyoruz.

Geriyatrik Psikiyatri Çalışma Birimi adına

Eylem Şahin Cankurtaran

Işın Baral Kulaksızoğlu

Bölüm - 1

GERİYATRİ KAVRAMI VE GERİYATRİK DEĞERLENDİRME

Bölümü Yayına Hazırlayan: **Erguvan Tuğba ÖZEL KIZIL**